

- © Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Teodor Papuc în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.
- © The present text and the authorisation to republish it were granted by Teodor Papuc for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.
- © La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées par Teodor Papuc à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

***Karastelev și alții v. Rusia* - [16435/10](#)**

Hotărârea din 6.10.2020 [Secția a III-a]

Articolul 10

Articolul 10-1

Libertatea de exprimare

Marja discreționară nelimitată a procurorului de a emite avertismente, atenționări și ordine în baza legislației „anti-extremiste”, lipsită de previzibilitate și de garanții: *încălcare*

În fapt – Primul și cea de-a doua reclamantă erau director-șef-adjunct și, respectiv, directoare a unui ONG (cel de-al treilea reclamant), la data relevantă. Ei au organizat proteste împotriva unei legi („Legea privind protecția minorilor”), pe care o considerau prea restrictivă și neconstituțională. Cu o astfel de ocazie, a fost afișată în mod public o pancartă pe care scria „Libertatea nu este garantată, ea trebuie câștigată”. Cu o altă ocazie, doi minori i-au abordat pe primul și pe cea de-a doua reclamantă și au început o scurtă conversație cu aceștia.

Bazându-se pe Legea privind combaterea extremismului, procuratura a emis două avertismente scrise separate, adresate primului și celei de-a doua reclamante în capacitatea lor de membri ai ONG-ului. A mai fost emisă o atenționare pentru ONG prin cea de-a doua reclamantă, care menționa că desfășurarea activităților cu caracter extremist din partea ONG-ului putea conduce la lichidarea sa, pe când un ordin cerea ca ONG-ul și cea de-a doua reclamantă „să ia măsuri pentru remedierea încălcărilor legii și pentru înlăturarea motivelor și a temeiurilor unor asemenea încălcări”. Baza legală pentru măsurile luate împotriva reclamanților era clasificarea acțiunilor lor ca fiind pasibile să conducă la o „activitate extremistă”, care consta în obstrucționarea activităților legale ale autorităților statului. Reclamanții le-au contestat fără succes.

În drept – Articolul 10

(a) *Natura și întinderea „ingerinței” și calitatea primului și a celui de-al doilea reclamant* – Cu privire la avertismentele scrise, deși reclamanții nu au fost găsiți vinovați de comiterea vreunei contravenții sau infracțiuni interzise de dreptul rus, conduita lor a fost considerată ilegală într-un sens mai larg, ca putând conduce la ceea ce era catalogat drept „activitate cu caracter extremist”. Reclamanții au fost notificați cu privire la constatarea ilegalității pe care au comis-o și li s-a cerut să acționeze sub amenințarea că în eventualitatea în care vor eșua să procedeze astfel, vor putea fi trași la răspundere contravențională. În afară de „ingerința” legată de conduita lor anterioară din timpul demonstrației, reclamanții s-au confruntat, de asemenea, cu o dilemă: fie trebuiau să respecte avertismentul și, așadar, să se abțină, de fapt, de la alte proteste, fie să refuze să se supună și să fie trași la răspundere.

Atenționarea și ordinul au fost adresate ONG-ului, prin intermediul directorului său, cea de-a doua reclamantă. Conduita sa expresivă din timpul demonstrației a fost pusă la baza documentelor emise. Ea și-a dat demisia din funcție, pentru a asigura respectarea ordinului contestat și pentru a evita lichidarea ONG-ului. În baza dreptului rus, ea avea calitatea cerută pentru contestarea acelor documente în fața tribunalelor naționale. Astfel, deși cea de-a doua reclamantă nu a fost găsită vinovată și nu risca să fie sancționată, procedurile atenționării și emiterii ordinului au echivalat cu „ingerințe” în libertatea sa de exprimare. Prin urmare, ea avea calitatea de a se plânge de încălcarea articolului 10.

(b) *Dacă ingerința a fost „prevăzută de lege”*

(i) *Procedurile din fața unui procuror* – Chestiunea dominantă era dacă, prin conduita lor de o anumită manieră, reclamanții știau sau trebuiau să știe – dacă era necesar, cu ajutorul unei consilieri juridice corespunzătoare – că puteau fi expuși procedurilor prevăzute de legislația anti-extremistă, pentru că conduita lor expresivă prezenta riscul unor viitoare „activități cu caracter extremist” care constau în „obstrucționarea activităților legale ale autorităților publice”. În special, termenul „obstrucționare” a fost utilizat pentru a caracteriza un tip de „activitate cu caracter extremist” exclusiv în situații de „violență sau de amenințări cu violență”. Totuși, interpretarea și aplicarea acestor noțiuni era problematică din perspectiva articolului 10.

Riscul „infracțiunii” care trebuia prevenit prin recurgerea la procedura avertismentului trebuia să fie unul real și să vizeze o infracțiune concretă și precisă de un anumit nivel de greutate; el trebuia să aibă o legătură strânsă cu o persoană sau cu persoane precise, și anume cu cea/cele care „planifică” activitatea cu caracter extremist care trebuie prevenită; mai trebuia să se stabilească faptul că riscul a apărut din declarațiile sau din conduita atribuită persoanei supuse procedurii avertismentului. Nu exista nicio informație potrivit căreia cadrul normativ național era circumscris în mod corespunzător. De vreme ce recurgerea la procedura avertismentului nu putea fi echivalată cu urmărirea penală, rămânea neclar dacă autoritățile au utilizat vreun criteriu care putea fi stabilit și care era previzibil pentru a se deduce riscul conduitei obstructive dintr-un comportament ca cel al reclamanților.

De o manieră mai generală, atunci când se evaluează un exemplu precis de „ingerință” în libertatea de exprimare în asemenea tipuri de cazuri, trebuie avuți în vedere mai mulți factori, inclusiv: contextul în care au fost făcute declarațiile imputate, natura și formularea lor, potențialul lor de a conduce la consecințe prejudiciabile (cum ar fi obstrucționarea violentă a activităților legale ale autorităților publice); dacă declarațiile au fost făcute într-un context politic sau social tensionat; dacă declarațiile, interpretate corect și analizate într-un context imediat sau mai larg, puteau fi considerate o chemare directă sau indirectă la violență sau o justificare a violenței (sau a urii, sau a intoleranței); modalitatea în care au fost făcute declarațiile și aptitudinea lor de a conduce, direct sau indirect, la asemenea consecințe prejudiciabile. Curtea a mai reiterat că protestele, inclusiv acțiunile care iau forma obstrucționării fizice a unor activități, puteau constitui exprimări ale opiniei, în sensul articolului 10. Nu s-a demonstrat că procurorilor li se cerea să aibă în vedere asemenea elemente atunci când luau decizia de a reacționa, prin intermediul procedurii avertismentului, în cazul exercițiului dreptului unei persoane la libertatea de exprimare. Curții nu i-au fost prezentate liniile directoare aplicate de autoritățile care au impus avertismente sau atenționări sau jurisprudența relevantă a tribunalelor ruse.

Mai mult, nu existau criterii clare pentru a se distinge „activitatea cu caracter extremist”, inclusiv chemarea la comiterea ei, care putea echivala cu o infracțiune, și conduita care nu echivala cu o asemenea infracțiune, dar care totuși putea declanșa procedura avertismentului, așa cum s-a întâmplat în cazul reclamanților. Părea dificil să se facă diferența între o chemare cu caracter penal la obstrucționarea activităților autorităților publice combinată cu violența sau cu pericolul violenței, un slogan în aceeași cheie, care putea da naștere unei atenționări, și un slogan care nu ar fi atras vreo răspundere în baza legislației anti-extremism. Incertitudinea care a rezultat a afectat în mod advers previzibilitatea cadrului normativ, conducând la crearea unui efect inhibitor negativ pentru libertatea de exprimare, și i-a lăsat executivului o marjă discreționară prea mare. Dreptul național era formulat în termeni largi, lăsând o marjă discreționară prea mare pentru procuror și făcând aplicarea sa imprevizibilă.

În fine, constatările de mai sus erau aplicabile, de asemenea, atenționării și procedurii ordinului. Nu a fost oferită nicio explicație privind sensul unor asemenea proceduri în eventualitatea în care acțiunile imputate puteau fi atribuite exercițiului personal al unui individ al dreptului la libertatea de exprimare, nu activităților ONG-ului.

(ii) *Controlul judecătoresc* – remediile *post factum* în baza cadrului național aplicabil nu acordau protecție împotriva arbitrariului și exercițiului competenței nelimitate al unei autorități non-judiciare. În baza procedurii controlului judecătoresc aplicabile, tribunalele nu aveau competența de a evalua caracterul rezonabil al actelor sau al deciziilor autorităților, luate în cadrul puterilor lor discreționare și nu au putut aplica testul de proporționalitate, în conformitate cu standardele Convenției. Tribunalele nu au putut stabili dacă cadrul aplicabil oferea garanții adecvate împotriva arbitrariului.

(iii) *Conduita reclamanților* – Nu era rezonabil să se deducă din conduita reclamanților riscul unei conduite obstructive violente față de autorități (sau orice risc real de comitere a violenței). Nu s-a

demonstrat că conduita lor era aptă să conducă, direct sau indirect, la dezordini, de exemplu, sub forma tulburărilor publice care obstrucționează activitatea autorităților publice. În mod similar, nu a fost confirmată existența unui risc de comitere a unei infracțiuni și nu a fost raportată la o persoană sau la persoane precise.

În concluzie, legislația și practica națională nu era previzibilă în privința efectelor ei și nu a oferit o protecție adecvată împotriva recurgerii arbitrare la avertizare, atenționare și procedura ordinului. „Ingerința” nu a fost „prevăzută de lege”.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Curtea a mai reținut, în unanimitate, că nu a existat o încălcare a articolului 6 § 1, din perspectiva faptului că primul reclamant i-a fost negat accesul la un tribunal în cazul avertismentului emis în privința persoanei sale.

Articolul 41: 3,000 EUR în privința prejudiciului moral, pentru primul reclamant.

(Vezi și *Lashmankin și alții v. Rusia*, [57818/09](#) et al., 7 februarie 2017, [Nota informativă 204](#))